

rala ravno cela dežela eno in isto pridelovati, kajti to že zavoljo podnebja ni lahko mogoče; saj vsakemu početju se mora pravo mesto odločiti in tu krepko podpirati. Posebno je naloga kmetijskih družeb, da od poljedelskega ministerstva potrebne podpore zahtevajo. Prepričan sem, da bode sl. ministerstvo tudi rado kar mogoče pomagalo, ker nasprotno se skoro misliti ne dá potem, ko imamo že dosti lepih dokazov, da res djansko hoče podpirati povzdigo kmetijstva.

Prva reč je pa pravo zadeti. To je le potem mogoče, ako se vsak predmet za-se pretrese in vspeh, kolikor je pri obstoječih okoliščinah mogoče, zagotovi. V ta namen hočem nekoliko pisem o posamesnih razdelkih kmetijstva in v te spadajočih obrtnijah „Novicam“ izročiti, v prevdarek umnim kmetovalcem, posebno pa sl. kmetijski družbi.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Ljudske šole,

kakošne naj bodo po postavi od 14. maja t. l.

Iz te postave naznanjamo bralcem le nekatere glavne stvari.

V vsaki ljudski šoli (§. 3.) se morajo podučevati vsaj ti-le nauki: verski nauk, jezik, računstvo, najpotrebnejše znanje iz naravoslovja, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na očetnjava in njeno ustavo, pisanje, geometrično oblikoslovje, petje, telovadstvo. Dekleta se naj razen tega podučujejo tudi v ženskih delih na rokah in pa v gospodinjstvu. Kako obširno naj se ti predmeti obravnavajo, to je odvisno od tega, koliko učiteljev ima ktera šola. Ravno od tega je tudi odvisno, ali se podučevanje raztegne še na druge mimo tu imenovanih predmetov.

Učni črtež za ljudske šole in vse, kar je potrebno za notranji red šolski, določuje (§. 4.) minister za poduk, potem ko je zaslišal nasvete deželne šolske oblastnije.

Za poduk v verozakonu (§. 5.) skrbé in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblastnije. Verski učitelji, cerkvene oblastnije in verska občestva imajo biti pokorni šolskim postavam in temu, kar na njih podlagi zaukažejo šolske oblastnije. V krajih, kjer ni duhovnika, ki bi mogel redoma podučevati v veri, sme se v porazumljeni s cerkveno oblastnijo tirjati od učitelja, naj pomaga po zaukazih šolske oblastnije v veri podučevati otroke, ki so ž njim iste vere. Ko bi ktera cerkev ali ktero cerkveno občestvo ne hotelo skrbeti za verozakonsko podučevanje, naj deželna šolska oblast zaukaže, kar je potrebno, potem ko je vdeleženca zaslišala.

Učni jezik in o podučevanju v drugem deželnem jeziku odločuje (§. 6.) v postavnih mejah deželna šolska oblastnija, potem ko je zaslišala one, ki šolo izdržujejo (plačujejo).

Učni predmeti ljudske šole (§. 7.) naj se, kolikor je mogoče, tako razdelé na tista leta, ktera ima vsak otrok v šolo hoditi, da je vsako leto za-se posebna stopinja v podučevanju.

Ktere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje (§. 8.) minister poduka, potem ko je zaslišal deželno šolsko oblastnijo. Med dopuščenimi knjigami in berili izbira okrajno šolsko nadzorstvo, potem ko je zaslišalo okrajno učiteljsko konferencijo.

Učni črtež (§. 9) določuje, koliko ur se ima v raznih letnih razredih javnih ljudskih šol na teden podučevati. V šolah poleg fabrik se mora najmanj 12 ur

na teden podučevati, in se imajo te ure kolikor mogoče enakomerno razdeliti na posamesne dni v teden. Učne ure se smejo začeti ob 7. uri zjutraj in morajo nehati najkasneje ob 6. uri zvečer. Opoldne se ne sme podučevati.

Število učiteljev vsake šole (§. 11) naj bo odvisno od števila učencev. Ako je bilo tri leta zaporedoma v šoli povprek 80 učencev, mora se skrbeti še za drugega učitelja, in ako se to število povekša do 160, tudi še za tretjega in v tem razmeru se naj število učiteljev še dalje pomnožuje.

Učiteljice dekliških šol (§. 15. morajo navadoma podučevati tudi v ženskih delih na rokah in v gospodinjstvu, za kar naj se napravi poseben šolski razred. Kjer je dekliška šola izročena moškemu učitelju, mora se za podučevanje v ženskih delih in v gospodinjstvu najeti posebna učiteljica. Kjer ni samostalnih dekliških šol, morajo se za dekleta šoli dorasla napraviti posebne delavske šole, ki naj bodo z ljudsko šolo v zvezi ali pa od nje ločene.

Nad ljudsko šolo stojé meščanske šole, ki jih dozda v našem cesarstvu ni bilo. Meščanski šoli je namen onim, ki ne obiskujejo gimnazije ali realke, skrbeti za višo omiko kakor je more dati ljudska šola. Učni predmeti teh šol so: verski nauk, jezik- in pismoslovje, zemljepisje in zgodovina s posebnim obzirom na očetnjava in njeno ustavo, prirodoznanje, naravoslovje, aritmetika, geometrija, knjigovodstvo, risanje s prosto roko, geometrično risanje, lepovpisje, petje in telovadstvo; za dekleta: ženska dela na rokah in gospodinjstvo. Na nenemških meščanskih šolah naj se daje učencem tudi prilika, da se morejo naučiti nemškega jezika.

Prepuščeno je onim, ki za šolo plačujejo, da si smejo splošno ljudsko šolo vrediti tako, da bo mogla zadostovati ob enem tudi nalogam meščanske šole. V tem primerljivi mora imeti šola osem razredov.

Vendar se smejo ustanovljati tudi samostalne trirazredne meščanske šole, ktere se prijemajo pettega razreda ljudske šole.

Stariši ali njih namestniki ne smejo puščati svojih otrok ali odgojencev brez poduka, ki je zapovedan za javne ljudske šole.

Dolžnost v šolo hoditi (§. 21.) se začne po dokončanem šestem in traja do končanega štirinajstega leta. Iz šole pa smejo učenci še le takrat izostajati, če najpotrebnejše znajo, kar je za ljudske šole zapovedano: brati, pisati, računati.

Po dokončanem šolskem letu sme okrajno šolsko nadzorništvo iz važnih razlogov iz šole izpustiti učence, ki sicer še niso 14 let stari, ki pa v prvem prihodnjem polletju postanejo toliko stari in ki so se predmetov ljudske šole do dobrega naučili.

Dolžnosti javno šolo obiskovati so začasno ali za zmerom oproščeni: dečki, ki obiskujejo ktero višo šolo, tudi otroci, ki imajo kako dušno ali teško telesno napako, ki je nasprotna šolskemu namenu in šolskemu obiskovanju, in tudi oni, ki se podučujejo doma ali v kakem zasobnem zavodu.

Slovensko slovstvo.

* *Pesmi.* Zložil Josip Cimperman. V Ljubljani natisnil in založil J. Blaznik.

Bralci „Novic“ in drugih slovenskih časnikov poznajo gosp. Cimpermana po marsikteri cvetki, ki jo je posadil v vrtec slovenske poezije. Kdor mladega pesnika pozná, vé, da ga ni gnal pesniški napuh v izdajo pričujoče zbirke; napotila ga je le živa ljubezen do domovine, da jej daruje, kar more — šopek milih pesmic,

ki jih je zložil že več let na bolniško posteljo privezani mladeneč. Iz tega stališča naj se presoja to delce, katero je posvečeno gospodu dr. Etb. Costi in je v prav lični obliki v Blaznikovi tiskarnici prišlo na svetlo. Bukvarnica Klerova v Ljubljani prodaja to knjižico po 40 kr. — Naj v priporočilo iz mnogih pesmic bralcem damo eno za poskušnjo:

Domovini.

Draga mati domovina,	Le za tuje ima hvalo,
Slušaj prošnjo svoj'ga sina,	Tebe, draga, čisla malo,
Ki pred tabo zdaj solzi!	Nima za-te kaj solzá.
Prosim te za svoj'ga brata,	Ljuba mati, al' pustila
Ki mu dôba tvoja zlata	Boš ga, in mu ne zdramila
Ni odprla še očí.	Samo enkrat še srcá?

Sej naročje tvoje milo
Ga je skrbno odgojilo,
Bilo tvoje za-nj srcé.
Torej smem se še nadjati,
Da mi ljubljena ti mati
Boš obrisala solzé.

* *C. Julija Cezara spomini na gališke vojske* (C. Julii Caesaris-Commentarii de bello Gallico) so prestavljeni po slovenski. — Za potrebniše stvari so pridete dotične opombe.

Ako bi jih hotela založiti kaka tiskarna ali kdo drugi, dobijo se z ugodnimi pogoji.

P. Ladislav.

Vrtec lepoznavski.

Prijatelji.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

I.

Blizo ondi, kjer si ob počasno tekoči reki Kolpi prijazno desnici podajata Beli Kranjec in Hrvat, brata po rodu, leži obširno in sloveče posestvo N—*. Grajščina tega posestva stoji na prijetnem brežulku, od dveh strani jo obdaja temni log; na dve strani pa ima krasen razgled daleč tje proti zapadu in severu. Log se razprostira proti jugu in izhodu, ter končava se v jugu nad neko strmino, pod katero se širi dolga mična dolina. Sred te doline teče potočec. Bistra njegova vodica žubori v hitrem teku med tolstimi travniki in rodovitnimi njivami, ter blišči tū in tam kakor sreberni pas med starimi, gosto obraščenimi vrbami, katerih koreninam že gotovo na sto in stoletja prilija s svojo bistro vodico. Neštevilni vinogradi zaljšajo oba vrhova te razprostrte doline, ktere izhodna stran je lastnina grajščine N—*ske, zapadna pa je delež kmetov bližnjih vasi. Vsak vinograd ima svoj lastni hram (vinski klet); videti so ta mala poslopja iz daljave ko venec, ki je potegnen po obedveh vrhovih ravnokar opisane doline.

Ob času naše pripovedke bila je grajščina N—*ska v najemu. Vlastnik njen živel je zunaj domovine, prepustivši oskrbovanje velikega gospodarstva najemniku. Drugi so tedaj domá trdo delali, lastnik pa je trosil denar — krvavi trud in znoj svojih podložnih in takrat še služnih kmetov — v ptuji zemlji.

Vilnevič bil je priimek N—*skega najemnika. Prišel je bil v mladostnih letih za ključarja na grajščino, a obnašal se je tako pravično in pošteno, tako umno in varčno, da je poslednjič postal najemnik celega obširnega posestva. Vilnevič je bil oženjen ter oče edinega otroka, deklice, Ljuboslave po imenu, katero je odgojeval s posebno očetovsko ljubeznijo in skrbijo. Z

največo pozornostjo je skrbel za njen telesni razvitek. Da bi okrepil in včvrstil njeno zdravje, jo je že v mladostnih letih večkrat dal kopati v hladnem potoku; učil jo tudi raznih telovadnih gibčnosti in pospenjanja, ter izuril jo tako, da naj se zlasti naše mlade bralke ne čudijo, če jim povemo, da je deklica znala kaj dobro plavati in da ni z lepo bilo tako visocega hrasta v grajskih gozdih, na ktere ga bi ne bila brez posebnega truda splezala. Vsled tega pa se je tudi prekrasno razvijala Ljuboslavina lepota; — kakor mladoletna rožica rdečila so se njena ličca, veliko črno okó pa je sijalo v radostnem pogledu. Poleg skrbi za telesni razvitek pa oče nikakor tudi ni zanemarjal dušne odličnosti in odgojitve svojega ljubega deteta, in že ko deklica 13letna umela je modro presojevati, vsako reč bistro razumeti in naglo zvršiti. Ni čuda toraj, da je bil oče ves zaljubljen v svojo edino hčerko; — videti je bilo, da samo za-njo živi. Ta ljubezen očetova pa ni spačila blagočutne deklice; veliko več je čedalje bolj in bolj zasajevala v njeno mladinsko srce ljubezen in spoštovanje do Boga, starišev in do vsega človeštva.

Bilo je ob času najboljšega razvitka Ljuboslavine mladjanske duše, ko jo oče nekega dne pelje seboj v vinograd. Bil je jesensk, dolgočasen in mračen dan tiste deževne dôbe, ki jo imenujemo predhodnico zimskega časa. Vinograd je ležal na višinah nam že znane doline, in blizo tam mimo peljala je ozka pot doli v nižavo. Oče se je mudil v hramu pri polnih vinskih posódah, pregledovaje, je li vse v redu — Ljuboslava pa je šetala ob hramu sèm ter tjà. Tihi dež prične zdaj rosljati iz gostih oblakov, ter kropiti osuhlo trtino listje. Deklici je bilo tiho žuborenje dežja nekako povoljno; vmaknivša se znotraj hramovega kapú pregleduje sèm in tjà zibljoče se oblake. — Megle so ležale s pričetka nad dolino, in samo šum hruščečega potoka, ktere so bili nalivi preteklih dni iztirali iz svoje ozke struge, udarjal je na njeno uhó. Zdajci pa zapiha oster veter, razžene temne megle in pred očmi Ljuboslave pokaže se hipoma cela dolga dolina. Videti je mogla zdaj deklica v ravnino doline, ter silni potok, ki se je bil strahovito narastel iz sicer tako pohlevne vodice. Zibanje oblakov, žuborenje dežja in odpadanje suhega listja od žalostno zapuščenih trt, zraven pa hrušči valovi potoka, — vse to je nekako zanimalo živo vmišljijo njeno. V razne misli vtopljenja stala je Ljuboslava ko prava slika sanjajoče gorske Vile.

Al zdajci zdrami Ljuboslavo iz njenih tihih misli neko šumenje v sosednem nogradu. Ozre se krog sebe in ugleda ondi neko tujo žensko, ktera je nesla v levem naročji malo dete; z desno roko se je opirala na leskovico, na glavi pa je imela malo culico. Tujka, ki Ljuboslave ni zapazila, stopala je nekako omahljivo po ozkem kolovozu, in spustila se čez grič v dolino. „Kaj neki išče zdaj ta ženska le-tū po pustih vinogradih?“ — reče Ljuboslava sama sebi ter stopi zdaj izpod strešja, da bi videla, kam hoče prav za prav tuja ženska, ki je bila napravljena precej zeló po gospôsko.

Žena, prišedša v dno doline, začne zdajci željno gledati, kje bi môgla tje čez prek derečega in naraslega potoka.

„Aha, ona bi rada čez prišla; al kako če sirota pri tako silni vodi, ki se po dolini razliva“ — reče Ljuboslava sama sebi ter opazuje en čas žensko, ki je zastonj iskala ugodnega mesta, da bi zamogla prestopiti potok. Zdaj ugleda Ljuboslava nekoliko više gori brvco, ktere dereči valovi še niso bili odnesli, toraj zakliče nad tujko, kazaje in mahaje jej ob enem z roko tje gori, kjer se brv nahaja. Žena jo je umela in se napotila proti naznanjenemu in pokazanemu kraju. — „Dobro, dobro“ — zavpije še Ljuboslava — „tam boste